

Підтвердженням стратегії відчуження є приклад слогану з роману «1984» Джорджа Оруелла.

Оригінал: «Big Brother is watching you.» [7, с. 3].

Переклад: «Великий Брат спостерігає за тобою.» [8, с. 4].

У цьому випадку, «Big Brother» залишено без змін, щоб підкреслити абсурдність та загальний контроль, що характеризують світ роману.

Ці приклади ілюструють, як одомашнення та відчуження можуть впливати на переклад літературних творів, залежно від того, як перекладач вирішує передати або адаптувати культурні аспекти та нюанси оригіналу для української аудиторії.

Аналіз когнітивних стратегій у вирішенні перекладацьких завдань на рівні окремих речень вказує на те, що переклад – це багатогранний процес, де перекладачі використовують різні стратегії для досягнення найкращого результату. Основними методами перекладу є стратегії відчуження і одомашнення, і вибір між ними залежить від конкретного контексту та завдання перекладу. Розуміння та вивчення цих стратегій може сприяти покращенню якості перекладу та розвитку перекладацької компетентності.

Література:

1. Коломієць Л. В. Тенденції розвитку поетичного перекладу // Вісник «СумДУ», 2006. №11, С. 162–168.
2. Подміногін В. Дихотомія перекладацьких стратегій очуження та одомашнення в історії європейського перекладу // Наукові записки, 2008. №89. С. 98–102.
3. Bell, R. T. *Psychological/cognitive approaches* // In M. Baker (Ed), *Routledge encyclopedia of translation studies*. London & New York: Routledge, 1998
4. Newmark, P. *A Textbook of Translation* // Hertfordshire: Prentice Hall, 1988.

Джерела ілюстративного матеріалу:

5. Lee, Harper. *To Kill a Mockingbird*. New York :Harper Perennial Modern Classics, 2006. 285 p.
6. Гарнер Лі. 2007. Убити пересмішника. Переклад Михайло Харенко. 215 ст.
7. George, Orwell. 1984. N.Y.: *A Signet Classic*, 1981. 268 p.
8. Джордж Орвелл. 2017. 1984. Переклад Віталій Данмер. 252 ст.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРАМАТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ДЕТЕКТИВІ АГАТИ КРІСТІ «ВБИВСТВО У “СХІДНОМУ ЕКСПРЕСІ”»

Грицик Н. Б.

гр. АУП-48

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Наук. керівник – асистент Дзюбановська І. В.

На сьогодні тема перекладацьких трансформацій посідає провідне місце у перекладознавстві. Прагнучи максимально точно відтворити зміст вихідного тексту на якісному рівні, фахівці проявляють майстерність перекладу, застосовуючи низку трансформацій, які здатні повністю або частково трансформувати будову речень у тексті та пристосувати його до мови цільової аудиторії.

Поняття граматичних трансформацій та їхню класифікацію розглядали в своїх роботах С. Максимов, Дж. Кетфорд, А. Мамрак, А. Фітерман та Т. Левицька, В. Карабан, Л. Науменко та А. Гордєєва та інші.

Коли художній переклад виконаний належним чином, він створює художній образ, який бачить читач і який має на нього глибокий вплив. Для того, щоб перекласти з іншої мови вірш, роман чи інший письмовий твір, перекладач має інтуїтивно оцінити вплив тексту на почуття. Тому створення якісного художнього перекладу може бути складним завданням і передбачає відхилення від стандартних правил, щоб відтворити ідею автора [6].

Беручи за основу позицію С. Максимова, основна задача перекладу, це максимальне відтворення інформації. В наслідок лексичних та граматичних відмінностей у мовах, перекладач для досягнення даної мети повинен застосувати певні структурні або семантичні зміни. Ці зміни називаються трансформаціями [2]. Тобто, вихідний текст під час перекладу зазнаватиме певних граматичних перетворень задля збереження основного змісту.

Важливо зазначити, що важко чітко визначити різницю між різними трансформаціями. Найчастіше кілька трансформацій відбуваються одночасно в одному реченні. Крім того, багато лексичних і граматичних змін переплітаються в одному тексті.

Підтвердження ми знаходимо у працях І. Синяговської, яка зазначає, що окремі трансформації можуть відноситися до різних підтипів або навіть типів. Це пояснюється тим, що між ними немає визначеної межі, яку не можна було б перетнути для поєднання з іншими змінами чи заміни одна одною [3].

Причиною відсутності єдиної класифікації трансформацій є різні підходи серед мовознавців щодо того, скільки типів трансформацій має бути виокремлено та за яким принципом їх варто застосовувати. На основі класифікацій А. Мамрак, А. Фітерман та Т. Левицької, В. Карабана, Л. Науменко та А. Гордєєвої визначено п'ять основних типів граматичних трансформацій, а саме: перестановка, заміна, додавання, упущення та поділ (внутрішній та зовнішній) речень при перекладі.

Професійний, кваліфікований переклад починається з того етапу, коли іншомовне речення в художньому тексті вже осмислене перекладачем, а отже, проаналізована його граматична структура [4].

Синтаксичні структури англійської та української мов часто дозволяють використовувати дослівний переклад, однак іноді під впливом різних факторів перекладач змушений вдаватися до граматичних трансформацій, які полягають у повній або частковій трансформації речення, в заміні частин мови і власне членів речення в перекладі. Часто трансформація необхідна, навіть якщо в українській мові є подібна структура.

Граматична форма і синтаксична структура не мислиться в процесі перекладу ізолювано від їх лексичного наповнення. Проте різноманітність граматичних засобів дозволяє виділити їх як щось самостійне. Стиль письменника може бути проблематичним під час перекладу. Проблема виникає при появі додаткової функції, семантичної або експресивно-стилістичної [4].

Граматична трансформація, що успішно застосовується при перекладі текстів, є продуктом логічного та критичного мислення. Важливо відзначити, що переклад не є абсолютним відтворенням оригіналу іншою мовою, тому що результат навряд чи сподобається перекладачеві, а тим більше його аудиторії. У цьому випадку завдання перекладача полягає в тому, щоб зробити текст максимально схожим за смисловим навантаженням на оригінал, щоб реципієнт отримав інформацію з тим наміром, який спочатку мав на увазі автор. Зловживання граматичними трансформаціями може призвести до незграбного або неприродного звучання перекладу.

Під час аналізу тексту перекладу детектива А. Крісті «The Murder on the Orient Express», зробленого Н. Хаєцькою [1]. Виявлено, що найчастіше замінювалися частини

мови, відтак, іменник на прикметник (*poise* та *efficiency* - врівноважена та компетентна), також були випадки коли прикметник відтворювався дієсловом (*philosophic* – пофілософувати).

Оригінал: *There was a kind of cool efficiency in the way she was eating her breakfast and in the way she called to the attendant to bring her more coffee which bespoke a knowledge of the world and of travelling* [5, 9].

Переклад: – У тому, як вона снідала та як звеліла офіціантові принести їй ще кави, відчувалась діловитість, що вказувала на те, що ця панянка добре знає світ та звикла подорожувати [1, 12].

У вищезазначеному прикладі було застосовано декілька граматичних заміни, що змінили структуру речення. Конструкцію дієслова з іменником «*was eating her breakfast*» замінено на дієслово «снідала» в мові перекладу; словосполучення *a kind of cool efficiency* на одне слово іменник діловитість. Використання звороту звеліла офіціантові принести їй ще кави замість покликала офіціанта, дозволило точніше передати тон та стиль спілкування персонажа, що є важливим для розуміння його характеру.

Оригінал: *What do I care for a M. Harris?*” [5, 15].

Переклад: Чому я маю хвилюватися через якогось там мсьє Гарріса? [1, 21].

Збільшення обсягу у цьому реченні спричинено передачею означеного артикля, який не є характерним в українській мові. Як наслідок *a M. Harris* було передано якогось там мсьє Гарріса. Таке рішення допомогло більш точніше описати байдуже ставлення до іншої людини.

Оригінал: *“It is a very makeshift affair, this,” he said over his shoulder. “Let us hope that it will answer our purpose”* [5, 37].

У перекладі Н. Хаєцької речення було повністю упущено. Вважаємо це не доречним та помилкою перекладача, тому що воно є важливим для опису ситуації в якій головний герой висловлює свої думки. Як наслідок пропонуємо наш переклад: - *Вийшло доволі імпровізовано, - сказав він. – Будемо сподіватися, що воно виправдає наші очікування.* Трансформацію опущення зазнали такі елементи: займенник – *it*, допоміжні дієслова – *is, will*; словосполучення – *over his shoulder*. Відсутність їх в українському перекладі не вплинули на зміст та розуміння речення.

Оригінал: *“You realised, Madame, that there was a man in your compartment”* [3, 53].

Переклад: – Ви зрозуміли, мадам, що у вашому купе був чоловік [1, 76].

Перестановка у вищезгаданому реченні використана в другій частині. Компоненти *was a man*, та *in your compartment* змінили свої позиції через те, що українській мові властивий гнучкий порядок слів а також трансформація допомогла зберегти зміст та природне звучання речення.

Оригінал: *Something in his tone surprised the doctor, but before he could ask for elucidation Poirot had made another dive onto the floor* [5, 35].

Переклад: Щось у його тоні здивувало лікаря. Але перш ніж він наважився попросити пояснити, Пуаро знову різко нагнувся [1, 53].

У перекладі з мови оригіналу речення передано одним простим, щоб передати основну інформацію про здивування лікаря, та одним складним реченням, де передано послідовність подій. Завдяки цьому вдалося відтворити структуру речень, яка є властива українській мові та досягнути адекватності перекладу.

Таким чином, граматичні трансформації в українському перекладі «Вбивство у Східному Експресі» допомогли зберегти авторський стиль та художню складову твору. Використання трансформацій дозволив Н. Хаєцькій адаптувати оригінальний текст до

вимог та особливостей української мови, забезпечуючи зрозумілість та природність перекладу. Досліджуючи застосування різних граматичних трансформацій у детективному жанрі, можна виявити, як вони сприяють підвищенню напруги, створенню загадковості.

Література:

1. Крісті А. Вбивство у «Східному експресі» (Хаєцька Н). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Kristi_Agata/Vbyvstvo_u_Skhidnomu_expresi.fb2.zip (дата звернення: 06.10.2023).
2. Максимов С. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання: навчальний посібник. Київ: Ленвіт, 2006. 157 с.
3. Сіняговська І.Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. Наукові праці. Філологія. № 209. Т. 221. С. 89–93.
4. Шемуда М. Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Сер. Філологічні науки. Книга 1. 2013. С. 164–168.
5. Christie A. Murder on the Orient Express. URL: http://detective.gumer.info/anto/christie_8_2.pdf (дата звернення: 06.10.2023).
6. What is literary translation and features of translation of fiction. URL: <https://translate.jurklee.ua/en/chto-takoe-hudojestvennyiy-perevod/> (date of access 06.10.2023).

CHARACTERISTICS OF THE AUTHOR'S INDIVIDUAL STYLE OF A LITERARY TEXT

Denysenko M.

FL-20

*Mykhailo Tuhon-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade
Scientific supervisor – PhD in Pedagogical sc., Associate professor Udovichenko H.*

The study of individual style can be based on the selection of personal author's distortions of the general laws and principles of creating a literary text and further analysis of these changes through personal ideological foundations that predetermine the individual author's style (norms and values accepted by the individual, experience, worldviews, etc.).

Individual style is formed using textual means at all levels of language (at the level of phonetics; graphics, spelling, punctuation; morphology; syntax; stylistics), as well as appeals to precedent phenomena.

Philologists call individual style markers the actualized means of text formation used in a particular speech work.

According to the levels of language, the following groups of markers are distinguished in texts: stylistic, lexico-grammatical, phonetic and intonation, graphic, culture-significant and lexico-syntactic.

Stylistic markers include tropes. Tropes can add new meaning to a text and change the way the reader understands it. With the help of metonymy, chains of associations are established; metaphor is often used to reveal paradoxes in language; original epithets serve in works to give them ironic implied sense or hidden meaning.

The group of lexical-semantic markers includes puns, oxymorons, author's occasionalisms and other linguistic means that add a playful tone to the text. This group also includes the use of artificial languages, foreign borrowings, archaic words, exoticisms, but, taking into account the functions of these lexical units, sometimes they should be classified as culture-significant markers.